

EU i kamp for klima og bæredygtighed – nu hviler et tungt ansvar på virksomhederne

Om podcasten

[Juristeriet - podcast](#)

I dette afsnit af Juristeriet dykker vi ned i de nye EU-regler om bæredygtighed og den massive opgave, som reglerne stiller danske og europæiske virksomheder overfor. Det gør vi sammen med Linda Nielsen, der er professor i globaliseringsret.

Hvis du har ris, ros eller gode forslag til udsendelser om jura, så skriv til os på redaktion@jur.ku.dk.

Indholdet af podcasten

Lene Juhl Friedrichsen (Intro-speak):

Klimaforandringens vinde blæser i de her år hen over Danmark. Det ændrer hverdagen for både virksomheder og forbrugere. Spørger vi danskerne, om det er vigtigt, at de varer de køber er produceret ansvarligt, svarer 95% ja. Problemet er bare, at vi også synes, det er svært.

Kun 9% mener, at det er let at gennemskue, om der er taget hensyn til klimaet, når de køber en vare. Derfor har vi brug for regler, grønne regler, der kan være med til at drive omstillingen fremad. Indtil nu har de grønne regler haft særlig fokus på at fremme klima og miljø, men nu ser vi en udvikling, hvor også sociale forhold som menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og god selskabsledelse i højere grad bliver temaer på bæredygtighedsområdet.

Det betyder dog samtidig, at virksomhederne de kommende år vil møde en regulær tsunami af grønne regler. Men hvordan kan virksomhederne håndtere den massive opgave, de bliver stillet overfor? Og hvad er det egentlig for en udvikling, der sker inden for bæredygtighedslovgivningen i de her år?

Det har vi taget en snak med Linda Nielsen om. Hun er professor i globaliseringsret, og så forsker hun blandt andet i virksomheders sociale ansvarlighed.

Mit navn er Lene Juhl Friedrichsen, velkommen til.

Interview – del 1:

Lene Juhl Friedrichsen:

Hej Linda

Linda Nielsen:

Hej Lene

Lene Juhl Friedrichsen:

Vi skal jo tale grøn lovgivning i dag, og når vi taler om grønne regler, så er du enormt optaget af virksomhedernes rolle. Hvorfor er den så central?

Linda Nielsen:

Ja, det er jeg, og jeg tror det hænger sammen med, at alle vil jo gerne have, at forbrugerne også flytter sig i grøn retning, og det gør de, så derfor er den gangbare vej, at gå til virksomhederne og sige "hvordan skal I håndtere det," sådan så det flytter noget.

Lene Juhl Friedrichsen:

Og når vi så kigger på den her bæredygtighedslovgivning, hvad er det så for en udvikling, vi ser i de her år?

Linda Nielsen:

Det er et rigtig godt spørgsmål, fordi klassisk på det her område har vi faktisk haft nogle globale tiltag. Der er ikke ret mange områder, hvor man sådan har globale tiltag, men vi har haft FN, som har været på banen med menneskerettigheder og erhverv. Vi har ikke mindst haft OECD, der har været på banen med ansvarlig virksomhedsadfærd, og det er det, som EU kører videre med, det kan vi også vende tilbage til. Og så har vi så haft det nationale plan som sådan drys på lagkagen. Men det interessante nu, det er, at lige nu hvor vi har haft, sådan, de bløde bataljer i global sammenhæng, hvor Danmark har forpligtet sig, men det ikke forpligter virksomhederne juridisk, så er EU nu på banen. De er draget i kamp med hævet sværd, og de bløde bataljer bliver nu til hård krig.

Og det sker ved, at EU de nu laver en masse forordninger, som er umiddelbart bindende, og de laver nogle direktiver, som skal omformes til gældende ret i de lande, det nu vedrører, og det som er humlen ved det, det er jo, man forsøger at undgå noget og understøtte noget.

Det man forsøger at undgå, det er *greenwashing*, altså man kalder alt muligt for grønt og bæredygtigt, og alle mulige andre pæne ord, men i virkelighedens verden, så er der ikke rigtig noget i det. Og der siger man nu: "Okay, hvis det er grønt, så bevis det." Nu laver vi simpelthen en forordning, venner, som er bindende, der definerer det; Hvis du vil kalde noget grønt eller bæredygtigt, så skal det opfylde ting, dang, dulle, seks punkter. Og det vil sige, så kan du ikke mere bare snyde på vægten og sige, "Vi lader som om det er grønt, selvom det ikke er det".

Og den anden vej man går, det er så i virkeligheden at sige "Jamen, vi må have noget mere information og gennemsigtighed". Forstået på den måde, at de store virksomheder, de skal nu fortælle om, hvad det er, de gør, og de skal fortælle om, hvad de gør på bæredygtighedsområdet, så der bliver gennemsigtighed.

Og det tredje der er, det er så i virkeligheden, at man siger, ”Du er ikke bare ansvarlig for din egen virksomhed. Du er også ansvarlig for din leverandørkæde, i hvert fald i et vist omfang”. Det vil sige, at hvis du får lavet nogle ting i Kina, så skal du pludselig være ansvarlig for, at den virksomhed i Kina også sørger for menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og så videre og så videre.

Så på den måde, er det en helt anden *ball game*, at du får et ansvar ikke bare for dig selv, men også for nogle andre – bankerne får ansvar for dem, de låner ud til, for eksempel. Og det gør de, fordi det er et princip, man kører for at være effektiv. Det er det, vi kalder *follow the money*. Altså, man har lært det af Don Corleone og hele den verden, de gik efter skatten og det var det, der fældede dem, og her der siger man: ”Okay, hvis det her skal virke i virkelighedens verden, så skal vi følge pengene på den måde, at hvis du ikke kan få investering, uden du tænker grønt, hvis du ikke kan få lån, uden du tænker grønt, hvis du hele tiden sørger for, at det er på banen alle mulige steder, så bliver det jo til noget”.

Det har så den hage ved sig, at det, sammen med nogle andre ting, det har så 800 siders definitioner knyttet til sig, så det er ikke nemt at have med at gøre.

[Klokkelyd]

Interview – del 2

Tid: 00:04:50

Lene Juhl Friedrichsen:

Det er en voldsom mængde regler, der vælter ind over virksomhederne de her år.

Linda Nielsen:

Det er en ren regeltsunami, det er der slet ingen tvivl om, og det er slet ikke gået op for virksomhederne, hvor meget det er. Altså, når jeg nævner før, vi har nogle forordninger, som er sådan relativt små; dem kan man godt læse igennem uden at blive helt forpustet, men så er der lige til de to forordninger, der er så 800 siders, det man kalder, delegerede retsakter, hedder de, og dem skal man altså så også følge, selvom de jo sådan set ikke er vedtaget demokratisk.

Så derfor er det en ren regeltsunami. Og det er klart, at det bliver hårdt for virksomhederne, fordi det er rigtig, rigtig meget, man skal have styr på for, at man opfylder alt det, man skal. Det bliver hårdt, det bliver arbejdsomt, så det basker, men reglerne er vores ven. Altså, vi vil alle sammen rigtig gerne bæredygtighed, så skal der regler til for at flytte det, det viser erfaringen.

Samtidig så betyder det jo også, at det kan være vanskeligt at være en lille virksomhed, fordi når du er leverandørkæde til en stor virksomhed, så er de jo ansvarlige for dig, og så skal du som lille

virksomhed så sige, ”Okay, nu skal jeg altså også sørge for at opfylde alle de der svære bæredygtighedsregler,” og det skal du så.

Lene Juhl Friedrichsen:

Og er de små og mellemstore virksomheder opmærksomme på det her. Fordi det kan også se ud..., eller det du siger, det kan det være lidt... Det kommer lidt ind ad bagdøren.

Linda Nielsen:

Ja, det kommer ind ad bagdøren i den forstand, at hvis du læser hovedreglerne, så siger du ”Aha, det er jo ikke mig, for det gælder kun de store virksomheder”. Når du så læser videre i reglerne, det gør vi jo som jurister, vi læser også undtagelserne og næste paragraf og det ene og det andet, så står der så, at man er ansvarlig for sine leverandørkæder, og deri ligger jo at SMV’erne vil blive omfattet indirekte. Det tror jeg slet ikke, de er klar over. Jeg tror faktisk heller ikke, de er klar til det.

Lene Juhl Friedrichsen:

Nej, og du siger flere gange det her med, at virksomhederne har måske ikke opdaget, hvad det er de står over for, men samtidig så beskrev du også det her med, at reglerne kan være en ven.

Altså, du sætte lidt flere ord på det her med, hvordan kan de grønne regler være en ven for virksomhederne?

Linda Nielsen:

Jeg tror mere, de er en ven for samfundet.

Linda Nielsen:

Altså fordi hvis vi som samfund, både os som samfund og det europæiske samfund i EU og det globale samfund, hvis vi alle sammen gerne vil have, at bæredygtigheden skal virkelig have det godt, så er pointen jo at for det første, at det hjælper ikke, at hverken lille fru Nielsen eller lille Danmark eller for så vidt EU gør det – det skal gøres over hele verden. Og derfor er det nødvendigt med regler for at flytte tingene. Man har jo forsøgt med de frivillige regler (FN og OECD), det har ikke virket, det må man sige, så det er nødt til at være flere tungere regler med skyts i og med bid i. Og derfor er regler en ven for bæredygtigheden og dermed for fremtiden for vores børn, for vores samfund.

[Klokkelyd]

Interview – del 3

Tid: 00:07:32

Lene Juhl Friedrichsen:

Men altså, det lyder til, at vi lægger et rigtig stort ansvar over på virksomhederne, og hvordan sikrer vi så, at det kommer til at virke?

Linda Nielsen:

Altså, jeg plejer at sige: ”Ingen regler er bedre end deres implementering,” og der skal vi jo passe på, at det ikke bliver glittet papir, og derfor er det også vigtigt, at der er nogle kontroller bag. Og der kan man så sige, der kan det godt være et problem, at man jo siger i EU sammenhæng ”Vi laver forordningerne, vi laver direktiverne, vi laver en hel masse, men selve kontrollen, sanktionerne, bøderne, erstatningssagerne, domstolene; det kører i medlemsstatsregi. Og det er en kæmpeopgave, og det bliver jo myndighederne – Finanstilsynet, Erhvervsstyrelsen og sådan nogle – som skal løfte den, og så kan der komme sager for domstolene. Og der tror jeg slet ikke man i det, altså, mange steder, blandt andet hos NGO’erne, som er rigtig glade for, at der er kommet de her domstolsmuligheder og erstatningsmuligheder og sådan noget, der tror jeg, at hvis jeg skal tage sådan mine skarpretter-juristbriller på, så vil jeg sige, at det bliver godt nok svært.

Fordi hvis du ser, hvem har midlerne til at starte en retssag? Det er ikke nødvendigvis NGO’erne. Hvem har muligheden for at finde ud af, hvor det, altså det man kalder jurisdiktion, hvor i verden skal den anlægges? Det er et cirkus i sig selv. Hvordan vil du lave noget, hvor du dokumenterer årsagsforbindelsen fra en overtrædelse af et eller andet til, at der skete et tab? Det er godt nok ikke nemt, vel?

Og sådan kan jeg påpege ting efter ting efter ting, som gør det svært i virkelighedens verden, så man skal passe på det ikke bliver en narresut, det kan sådan noget godt risikere, selv om det ser pænt ud på papiret. Hvis det ikke bliver til virkelighed, så er det ikke så meget værd, vel?

[Klokkelyd]

Interview – del 4

Tid: 00:09:12

Lene Juhl Friedrichsen:

Hvad er det, vi kan gøre for at hjælpe virksomhederne, og det er måske særligt de små og mellemstore virksomheder, til at blive klar til den her regeltsunami, som de bliver stillet overfor?

Linda Nielsen:

Danmark er jo et land af SMV’ere og iværksættere. Vi forsøger altid at understøtte det med at sige, det er vigtigt, at vi har dem og sådan noget, så derfor skal vi også sørge for hjælp til dem også i vejledningssammenhæng. Og derfor synes jeg faktisk, den rigtige vej at gå, det er at lave partnerskaber. Altså, at man inden for brancherne, inden for leverandørkæderne med store og små virksomheder, at man der, ikke slår sig sammen, og der er også nogle konkurrencehensyn og

sådan noget, men at man sørger for at lave noget erfaringsudveksling, så alle ikke skal opfinde den dybe tallerken igen, igen, igen, og der har jeg jo noget erfaring fra hvidvaskområdet, hvor der er det, der er sket.

Alle, de sidder rundt omkring, så siger Finanstilsynet noget, så kører det ned i systemet i bankerne, så kører det ned til medarbejderne længere nede; de aner ikke, hvad de skal stille op, og de forsøger så at finde på et eller andet. Men det havde altså været smartere, hvis man havde noget mere erfaringsudveksling, så vi ikke starter forfra alle steder.

Det som er humlen ved det her, det er jo, at vi normalt siger ”Jamen, det er jo konkurrenceforhold,” og der har jeg i relation til hvidvask forsøgt i årevis at sige ”Det er ikke et konkurrenceforhold hvidvask, fordi der skal du bare opfylde nogle ting. Bæredygtighed *er* et konkurrenceparameter. Det tror jeg man må anerkende. Men selvom, det er et konkurrenceparameter, giver det mening, at man bliver enige om, hvordan man definerer nogle ting, hvordan man håndterer nogle ting, hvordan man kan få det ind i virksomhederne, og så må hver enkelt virksomhed så tilpasse det til deres forretningsmodel, som det nu falder bedst, når man tænker i de baner.

Lene Juhl Friedrichsen:

Og det vil så primært være viden fra de store virksomheder, der skal dryppe ned på SMV’erne?

Linda Nielsen:

Ja, og der har vi for eksempel i det OECD-system, hvor, jeg sidder jo som formand for NCP Danmark som har med OECD-retningslinjerne at gøre, der har vi for eksempel haft nogle samtaler med Rockwool, som siger, jamen, de er helt indstillet på at være med til at uddanne, om man så må sige, SMV’erne, som de har som leverandører. Jeg kan heller ikke forestille mig andet end, at en virksomhed som NOVO og sådan nogle vil gøre det. Så jeg tror, der er et stort potentiale i det, hvor vi skal tænke på; nu har vi chancen for at tænke tingene forfra og ikke være bagud på point, som vi har været med hvidvask i mange år.

[Klokkelyd]

Interview – del 5

Tid: 00:11:24

Lene Juhl Friedrichsen:

Her mod slutningen kunne jeg godt tænke mig, at vi lige opsummerer. Og jeg vil gerne spørge dig, altså, hvilken udvikling kan de grønne regler være med til at drive fremad?

Linda Nielsen:

De grønne regler kan være med til at sørge for, at bæredygtighedshensyn virkelig bliver mainstream over hele verden, i EU og i Danmark.

Når det gælder virksomheder, som spejler sig af på mindre virksomheder, på forbrugere: De kan være forpligtende i forhold til folk og virksomheder.

Via det, at de kan kontrolleres og sanktioneres, kan de flytte adfærden og virkeligheden. Så er det altid vejen og hvilken, der er det svære, og juraen er jo en hjælper på den måde, at det juraen skal, det regeltsunamien skal, er jo at flytte vores adfærd i en grøn retning. Og vi kender det jo fra andre områder. Altså, dengang da man indførte regler om, at nu måtte man ikke ryge, der var der jo drama, ikk', sikkerhedssele: drama, nu må du ikke slå dine børn: drama. Men det ændrer jo tingene, fordi det ændrer kulturen. Regler ændrer kulturen. Og når regler ændrer kulturen, så bliver det jo pludselig accepteret, at vi skal gå i en grøn retning, og så bliver det noget, som vi gør, sådan, mere uden at tænke over, fordi det er bare sådan noget man gør. Og derved flytter du tingene.

Så kan du selvfølgelig krydre det med alle mulige andre ting som psykologer, antropologer og andet godtfolk. Sociologer kan være med til at sige, hvad skal vi gøre for at flytte folks adfærd? Det kan de jo meget mere om end vi kan, men alle gode kræfter skal bruges til at flytte kulturen, hvor regler er en stor del af det, og det er vores ven.

Lene Juhl Friedrichsen:

Men kan vi så klare os med den lovgivning, vi kender i dag, eller bliver vi nødt til at tænke lovgivning på en ny måde?

Linda Nielsen

Man skal faktisk til at opfinde noget nyt, og der kommer mit forskergen jo op i mig og siger, "Der er jo masser af forskningsspørgsmål i, hvordan man så kan gøre det på en meningsfuld måde, fordi det har vi slet ikke øvet os nok på", og der synes jeg jo klart at man skal gøre det, at man skal alliere sig med økonomer, jurister, sociologer, antropologer, psykologer, og så videre og så videre. Hvordan flytter vi de ting? Hvordan flytter vi de ting, så det bliver naturligt, at det kommer til at følge, og så vi får nogle metoder for, hvordan vi kan om ikke måle det så i hvert fald illustrere det på en måde, som giver mening i en rapporteringssammenhæng, ikk'? Det kan godt lade sig gøre, men der skal forskning til, der skal pilotforsøg til, der skal nye tænkemåder til. Det er jo det, vi er til for – universiteterne – så jeg håber, vi kan løfte den opgave på en konstruktiv vis. Så vil vi gøre gavn – så kan vi også gøre gavn for klimaet, ud over det med at være med til at lave regler, så kan vi være med til at flytte adfærden på andre måder, og det ville jeg ønske, vi ville blive rigtig gode til.

Lene Juhl Friedrichsen:

Linda, tak fordi du kiggede forbi.

Linda Nielsen:

Selv tak.

Lene Juhl Friedrichsen - Outro-speak:

Du har lyttet til Juristeriet – en podcast fra Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet.

Tak for nu.